

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 01.06.2006, sp. zn. 20 Cdo 1662/2005, ECLI:CZ:NS:2006:20.CDO.1662.2005.1

Číslo: 34/2007

Právní věta: Banka, která v důsledku a v rozsahu zajištění účtu povinného podle § 47 tr. ř. ve znění účinném do 30. 6. 2006 neprovedla výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z téhož účtu, neporušila povinnosti vyplývající pro ni z ustanovení § 304 odst. 1 a § 307 až 309a o. s. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 01.06.2006

Spisová značka: 20 Cdo 1662/2005

Číslo rozhodnutí: 34

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Řízení před soudem, Výkon rozhodnutí

Předpisy: § 311 předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V předmětné věci zamítl O b v o d n í s o u d pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 30. 7. 2004 poddlužnickou žalobu, kterou se žalobce domáhal po žalované zaplacení částky 16 039 035 Kč s příslušenstvím na základě ustanovení § 311 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ve znění pozdějších předpisů, odůvodněnou tvrzením, že žalovaná postupovala v rozporu s ustanovením § 304 odst. 1 a §§ 307 až 309a o. s. ř. K odvolání žalobce M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 26. 1. 2005 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, neboť ve shodě se soudem prvního stupně byl toho právního názoru, že výkon notářského zápisu se svolením k přímé vykonatelnosti příkázáním pohledávky z účtu vedeného u žalované nemohl být proveden, neboť realizaci tohoto postupu bránilo usnesení Obvodního státního zastupitelství (správně obvodní státní zástupkyně) pro Prahu 2 ze dne 19. 5. 1994, vydané podle ustanovení § 47 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu ve znění pozdějších předpisů, k zajištění nároku poškozeného Ing. V. G. na náhradu škody ve výši 43 800 000 Kč. Dle názoru odvolacího soudu bylo možné výkon rozhodnutí příkázáním z účtu povinného provést až po 22. 5. 2001, kdy bylo nařízené zajištění nároku poškozeného pravomocně zrušeno, pokud by ovšem v mezidobí (před tímto zrušením) nebyl nařízený výkon rozhodnutí zastaven usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 30. 3. 2001, které nabylo po přezkumu odvolacím soudem právní moci dne 18. 12. 2001. Za této situace a při neopodstatněnosti žaloby také z titulu náhrady škody tak soud prvního stupně podle názoru odvolacího soudu nepochybil, pokud poddlužnickou žalobu zamítl.

Žalobce ve včasné dovolání namítl, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném

právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), přičemž rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, neboť otázka souběhu institutu zajištění nároku na náhradu škody v trestním řízení dle ustanovení § 47 tr. ř. a institutu přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu dle ustanovení § 303 a násl. o. s. ř. není řešena platnou právní úpravou a ani případnou judikaturou odvolacích a dovolacích soudů. Nesprávné právní posouzení věci dovolatel dovozoval ze skutečnosti, že zatímco v okamžiku realizace zajišťovacího institutu upraveného v § 47 tr. ř. nedisponuje poškozený žádným právním titulem, který by mu zajišťoval přiznání nároku na náhradu škody, popř. její výši, tak v případě nařízení výkonu rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu je pohledávka mezi oprávněným a povinným již nesporná a výkon jako takový je nařízen na základě existujícího pravomocného právního titulu. Za této situace měla žalovaná v souladu s ustanovením § 307 o. s. ř. provést výkon rozhodnutí ve dni, který následoval po doručení vyrozumění soudu o nabytí právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Ve svém podání dále poukazuje na možnost analogické aplikace § 79a tr. ř., řešící případnou kolizi výkonu rozhodnutí a obdobného trestněprávního institutu – zajištění peněžních prostředků na účtu u banky. Žalobce je tedy toho právního názoru, že zajištění nároku poškozeného dle § 47 tr. ř. nepředstavuje překážku pro provedení nařízeného výkonu rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu a že žalovaná svým postupem respektujícím takové zajištění pochybila.

Žalovaná se ve vyjádření s právním názorem dovolatele neztotožnila a poukázala na nepřipustnost dovolání, neboť řešení právní otázky nemůže mít žádný dopad do poměrů dovolatele proto, že výkon rozhodnutí již byl pravomocně zastaven. Žalovaná zdůraznila, že svým postupem nezmařila možnost uspokojení pohledávky žalobce v rámci výkonu rozhodnutí, neboť kdyby nebyl výkon rozhodnutí pravomocně zastaven z důvodu nevykonatelnosti notářského zápisu, poukázala by po zrušení zajištění prostředků na účtu pro poškozeného prostředky až do výše dlužné částky s příslušenstvím žalobci. Poukázala taktéž na rozdílnou povahu ustanovení § 47 tr. ř. a § 79a tr. ř. Za této situace proto navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobce odmítl.

Podle článku II. bodu 3. zákona č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, platí, že dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. Pro danou věc to znamená, že dovolání Nejvyšší soud projednal podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 1. 4. 2005.

Dovolání je sice přípustné, není však důvodné, a proto je N e j v y š š í s o u d zamítl.

Z odůvodnění:

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 odst. 1 písm. a) až c) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (písm. a/), nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (písm. b/), anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písm. b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (písm. c/).

Z uvedeného plyne, že dovolání proti těmto rozhodnutím je přípustné za předpokladu, že jsou splněny podmínky (jedna z nich), vyslovené v § 237 odst. 1 písm. a) až c) o. s. ř.

Jelikož napadené rozhodnutí není měnícím (§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), ani potvrzujícím poté, co předchodí (jiné) rozhodnutí soudu prvního stupně bylo odvolacím soudem zrušeno (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), přichází v úvahu – k založení přípustnosti dovolání – toliko ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Aby mohlo být dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., musel by dovolací soud dospět k závěru, že napadené rozhodnutí je ve věci samé po právní stránce zásadního významu.

Podle ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li tuto otázku v rozporu s hmotným právem.

Dovolací přezkum, předjímaný tímto ustanovením, je tím předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních. Způsobilý dovolací důvod představuje tedy ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.); vzhledem k tomu, že uplatněným důvodem je dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.), lze to, zda rozhodnutí je zásadního právního významu, posuzovat jen z hlediska těch námitek obsažených v dovolání, jež jsou tomuto dovolacímu důvodu podřaditelné.

Tato podmínka je v dané věci splněna; k otázce, jež byla klíčová pro rozhodnutí odvolacího soudu v rámci řízení o podlužnické žalobě dle § 311 o. s. ř., a kterou otevřel dovolatel prostřednictvím způsobilého dovolacího důvodu, se Nejvyšší soud dosud explicitě nevyjádřil; její posouzení přitom může být způsobilé ovlivnit posouzení věcí obdobných, pročez má i potřebný potenciál ku zobecnění.

Při přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu je dovolací soud vázán důvody (včetně jejich konkrétního vymezení), které byly dovoláním uplatněny; je-li dovolání přípustné – jako v projednávaném případě – přihlédne dovolací soud z úřední povinnosti též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Protože uvedené vady namítány nebyly a ze spisu se nepodávají, je předmětem dovolacího přezkumu posouzení závěru odvolacího soudu, dle něhož zajištění peněžních prostředků na poškozeném účtu vedeném žalovanou dle ustanovení § 47 tr. ř. představuje překážku vylučující provedení pravomocně nařízeného výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu podle ustanovení § 303 a násl. o. s. ř.

Podle ustanovení § 47 odst. 1 tr. ř., je-li důvodná obava, že uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem bude mařeno nebo ztěžováno, lze nárok až do pravděpodobné výše škody zajistit na majetku obviněného. Podle odstavce 4 pak o zajištění rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo poškozeného, v přípravném řízení státní zástupce na návrh poškozeného. V přípravném řízení může státní zástupce nárok zajistit i bez návrhu poškozeného, vyžaduje-li to ochrana jeho zájmů, zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení.

Podle ustanovení § 303 odst. 1 o. s. ř. výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u tuzemského peněžního ústavu se provede jejím odepsáním z účtu do výše přisouzené pohledávky s příslušenstvím.

Podle ustanovení § 304 o. s. ř. k návrhu oprávněného soud rozhodne o nařízení výkonu rozhodnutí usnesením, ve kterém a) přikáže peněžnímu ústavu, aby po tom, kdy nařízení výkonu rozhodnutí nabude právní moci, odepsal pohledávku s příslušenstvím z účtu povinného a uhradil ji po právní moci usnesení oprávněnému, b) zakáže povinnému, aby po tom, kdy mu bude doručeno nařízení

výkonu rozhodnutí, nakládal s prostředky na účtu až do výše vykonatelné pohledávky a jejího příslušenství.

Podle ustanovení § 307 odst. 1, věta první, o. s. ř. se výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu povinného provede odepsáním vymáhané pohledávky a jejího příslušenství z účtu a jejím vyplacením oprávněnému. Podle odstavce 2 peněžní ústav provede výkon rozhodnutí ve dni, který následuje po doručení vyzoomění podle § 305; není-li však pohledávka povinného z účtu ještě splatná, provede peněžní ústav výkon rozhodnutí ve dni, který následuje po její splatnosti; výkon rozhodnutí se provede i tehdy, postačuje-li pohledávka povinného z účtu jen k částečnému uspokojení oprávněného.

Podle ustanovení § 311 o. s. ř., nepostupuje-li peněžní ústav tak, jak mu to ukládají ustanovení § 304 odst. 1 a § 307 až 309a, může se oprávněný domáhat, a to i tehdy, když už na účtu povinného není dostatek prostředků, aby mu peněžní ústav zaplatil částku, na kterou by měl právo, kdyby peněžní ústav postupoval správně.

Provedení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu (banky) tak zákon svěřuje - jak plyne z ustanovení § 307 odst. 2 o. s. ř. - peněžnímu ústavu (bance). K tomu, aby bylo zajištěno, že peněžní ústav (banka) bude při provádění tohoto výkonu rozhodnutí postupovat v souladu se zákonem, se zakládá v ustanovení § 311 o. s. ř. nárok oprávněného na odškodnění újmy, kterou by mohl utrpět tím, že mu vymáhaná pohledávka nebude uhrazena jen v důsledku nesprávného postupu peněžního ústavu (banky) při provádění výkonu rozhodnutí. Provedení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu tedy náleží peněžnímu ústavu a je pouze na něm, aby posoudil, zda podle jemu doručeného usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí může být výkon rozhodnutí také proveden.

Při obvyklém běhu událostí peněžní ústav provede výkon rozhodnutí tak, že vymáhanou pohledávku a její příslušenství odepíše z účtu povinného a vyplatí ji oprávněnému. Peněžní ústav však smí výkon rozhodnutí provést toliko tehdy, jestliže nařízením výkonu rozhodnutí byla účinně postižena pohledávka povinného z účtu.

Nárok podle ustanovení § 311 o. s. ř. vzniká oprávněnému tehdy, jsou-li splněny tyto následující předpoklady: a) peněžní ústav (banka) postupoval při provádění výkonu rozhodnutí v rozporu s ustanoveními § 304 odst. 1 o. s. ř. a § 307 až § 309a o. s. ř., b) oprávněnému nebyla vymáhaná pohledávka uhrazena, c) uvedený nesprávný postup peněžního ústavu (banky) způsobil (byl příčinou toho), že z účtu povinného nebyly odepsány a oprávněnému uhrazeny prostředky, které byly nařízením výkonu rozhodnutí postiženy.

Navzdory absenci výslovného řešení kolize provádění výkonu rozhodnutí podle o. s. ř. se zajišťovacím institutem zakotveným v § 47 tr. ř. žalovaná nemohla v dané věci skutečně postupovat při provádění výkonu rozhodnutí v rozporu s ustanoveními § 304 a § 307 až § 309a o. s. ř. Odvolací soud správně dovodil, že žalobci nárok podle ustanovení § 311 o. s. ř. nemohl vzniknout, neboť případný - žalobcem tvrzený - nesprávný postup žalované nemohl způsobit (nebyl příčinou toho), že pohledávka žalobce nemohla být z účtu povinného vedeného u žalované uspokojena. Příčina toho, proč žalobcova pohledávka nebyla (a ani nemohla být) cestou výkonu rozhodnutí uspokojena, spočívala v tom, že na postiženém bankovním účtu se nenacházely (právě pro jeho zajištění v trestním řízení) disponibilní prostředky, resp. prostředky, se kterými by byla žalovaná či povinná z exekučního titulu oprávněna (v souladu s právními předpisy) jakkoliv disponovat. Poddlužnická žaloba totiž může být důvodná jedině tehdy, prokáže-li žalobce (oprávněný), že mu vzniklo vůči žalované tzv. úkojně právo, pojící se při provedení výkonu rozhodnutí s porušením povinností, které jí ukládají ustanovení § 304 odst. 1 a § 307 až 309a o. s. ř., a zároveň že porušení těchto povinností bylo příčinou, proč obdržel z peněžních prostředků na účtu povinné méně, popř. ničeho, než kolik by mu bylo vyplaceno, kdyby

žalovaná postupovala podle zákona.

Nespornou a všeobecně akceptovanou limitou demokratického právního státu je tzv. maxima vnitřní nerozpornosti a konzistentnosti právního řádu, plynoucí z článku 1 Ústavy ČR. Důsledkem této zásady je pak všeobecně přijímaný závěr, že akceptace povinnosti uložené právní normou (v tomto případě trestním řádem) nemůže zároveň – bez dalšího – potenciálně zakládat porušení povinnosti (a tedy případně vznik odpovědnostního vztahu) zakotvené v právní normě jiné (v tomto případě reglementované občanským soudním řádem). V předmětné věci byla žalovaná povinna respektovat usnesení obvodní státní zástupkyně pro Prahu 2, které jakékoliv dispozice s finančními prostředky deponovanými na předmětném účtu v souladu s ustanovením § 47 tr. ř. znemožnilo, přičemž není podstatnou skutečností, že předmětný zajišťovací institut není titulem exekučním z pohledu civilněprávního. V této souvislosti je také možno připomenout argumentaci soudu prvního stupně, podle které odstranění části majetku (zajištěných peněžních prostředků na bankovním účtu), který patří k majetku zajištěného postupem předpokládaným § 47 tr. ř., a to ještě před zrušením tohoto zajištění, by mohlo připouštět možnost po formální stránce posuzovat jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona ve znění pozdějších předpisů (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 31. 7. 1984, sp. zn. [7 Tz 10/84](#), publikované ve Sb. r. tr. za rok 1984, poř. č. 40, str. 376). Akceptace názoru dovolatele by proto mohla vyústit v nepředpokládané a nechtěné a těžko řešitelné právní důsledky.

Nelze také shledat správným argument dovolatele co do nezbytnosti analogické aplikace § 79a tr. ř., výslovně upravujícího případnou konkurenci zajištění peněžních prostředků na účtu u banky s nuceným výkonem rozhodnutím (exekucí). Pokud právní předpis výslovně neupravuje určitou skutkovou podstatu, nebo ji upravuje jen z části (neúplně), neznamená to, že takovouto neřešenou nebo neúplně řešenou situaci nelze vyložit. Jednou z výkladových metod je rovněž výklad logický založený na argumentu per analogiam (tj. výklad podle podobnosti) rozlišovaný na argument per analogiam legis a argument per analogiam iuris.

Argument per analogiam legis (analogie zákona) spočívá v tom, že se na skutkovou podstatu konkrétním zákonem neřešenou vztáhne analogicky ustanovení tohoto zákona upravujícího skutkovou podstatu podobnou. Naproti tomu argument per analogiam iuris (analogie práva) – tedy vztáhnutí analogického ustanovení zákona co do povahy nejbližšího, a to v rámci celého právního řádu na předmětnou skutkovou podstatu – je třeba použít tehdy, pokud postup argumentem per analogiam legis úspěšný nebyl.

Z hlediska systematického je tzv. poddlužnická žaloba (§ 311 o. s. ř.) zakotvena v části VI., hlavě III. občanského soudního řádu. Při akceptaci výše uvedeného je proto nezbytným zkoumat, zdali je možné případnou mezeru v právní úpravě přemostit nejprve postupem předpokládaným argumentem per analogiam legis, tedy v rámci právní úpravy zakotvené občanským soudním řádem, a nikoliv – jak dovozuje dovolatel – argumentem per analogiam iuris; dovolatel totiž přehlíží, že výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu povinného a s ním souvisící poddlužnická žaloba jsou svojí povahou charakteru soukromoprávního, upraveného občanským soudním řádem. Lze opětovně souhlasit se závěry soudu I. stupně pojmíci se k charakteru zajištění nároku poškozeného co do povahy obdobně zajišťujícím institutům zakotvených v § 309a o. s. ř. (popřípadě taktéž myslitelné analogické aplikace § 307 odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř.), a tedy možnosti vhodnější a přílehavější aplikace argumentu per analogiam legis.

Argument, dle něž při zajištění majetku obviněného – na rozdíl od provádění výkonu rozhodnutí – nedisponuje poškozený žádným titulem, nemůže mít rovněž konzistentní přesvědčivost, neboť se pohledávky v rámci výkonu rozhodnutí uspokojují podle svého pořadí (§ 309 odst. 1 o. s. ř.) právě s přihlédnutím k přednostem pohledávek uvedených v § 309a o. s. ř., a nelze vyloučit takový charakter pohledávky poškozeného, který by byl před vykonávanou pohledávkou oprávněného přednostní.

Optikou právě uvedeného se proto jeví nesprávným závěr dovolatele o potřebě aplikace analogie v rámci trestního řádu.

Zcela nepřipadným se dovolacímu soudu také jeví poukaz dovolatele na odůvodnění usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 3. 2001, č. j. 16 Co 97/2001-29, v němž je z jeho strany spatřována podpora právního názoru jím zastávaného. Závěr zde vyslovený byl totiž Městským soudem v Praze podán toliko ve vztahu k napadenému rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým byl v souladu s ustanovením § 266 odst. 2 o. s. ř. výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu odložen. Odvolací soud zde tehdy pouze uzavřel, že zajištění majetku nařízeného v trestním řízení podle § 47 tr. ř. nenaplnuje zákonný předpoklad pro odklad výkonu rozhodnutí.

Se zohledněním výše naznačeného proto nelze dovodit, že v daném případě žalovaná nepostupovala v souladu s § 311 o. s. ř.; nejsou tudíž vůči žalované splněny předpoklady vzniku nároku oprávněného (žalobce) podle citovaného ustanovení.

Rozsudek soudu prvního stupně byl proto odvolacím soudem právem potvrzen, napadené rozhodnutí odvolacího soudu je správné a dovolací soud musel dovolání žalobce zamítnout (§ 243b odst. 2, věty první, odst. 6 o. s. ř.).